

Nr 654

Av herr **Magnusson** i Tumhult m.fl., om *fortlöpande analys av verkan av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.*

(Lika lydande med motion nr 513 i Första kammaren)

Arbetsmarknadspolitiken har de senaste åren fått en allt större omfattning samtidigt som en successiv förändring av den arbetsmarknadspolitiska målsättningen skett.

Det finns anledning notera att i statsverkspropositionen år 1957 redovisas statens utgifter för arbetsmarknadspolitiken, då under socialhuvudtiteln, till 102,5 miljoner. För budgetåret 1967/68 beräknas kostnaderna vara det tiodubbla, d.v.s. ca 1 200 miljoner. Skall arbetsmarknadspolitiken ensidigt ses ur förmedlingssynpunkt är det svårt hitta argument för en sådan kostnadsökning. Omfattningen av arbetsförmedlingarnas verksamhet i förmedlade tjänster räknat är i stort sett oförändrad mot för 10 år sedan. År 1957 var antalet genom arbetsförmedlingarna tillsatta platser 915 000, utgörande 85 % av antalet vid arbetsförmedlingarna lediga platser — motsvarande siffror för 1965 var 920 000 och 78 %.

Arbetsförmedlingarnas uppgifter kan dock inte enbart ses ur denna synpunkt. Otvivelaktigt har ökade krav på effektivitet och service inte minst inom arbetsvården och yrkesvägledningen samt helt nya och vidgade arbetsuppgifter kommit in i bilden i det rikt differentierade arbetsmarknadspolitiska mönster vi nu har att behandla.

Arbetsmarknadsorganens uppgifter har blivit utomordentligt stora och betydelsefulla i den näringspolitiska situation vårt land upplever. De samhälleliga insatserna i lokaliseringpolitiskt syfte har självklart integrerat stora delar av de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Vi är mot bakgrunden av detta beredda att acceptera att de åtgärder som föreslogs av arbetsmarknadsutredningen år 1965 och som till huvudsaklig del återfanns i prop. 52/1966 fullföljes i statsverkspropositionen i år.

Det finns dock anledning att med skärpa framhålla nödvändigheten av en fortlöpande avläsning av effekten av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Omskolningen har i dag sin största betydelse som hjälpmedel i kampen mot arbetslöshet som betingas av strukturförändringar inom näringslivet. Den kan därigenom bli till gagn för såväl samhälle som individ — ur samhällssynpunkt kan ett bättre utnyttjande av arbetskraftsresurserna åstadkommas och för den enskilde kan möjlighet till omskolning leda till gynnsammare arbets- och inkomstbetingelser. Dessa insatser på omskolningens område bör alltså fullföljas och utbyggas.

Effekten av vidtagna åtgärder på omskolningens område måste dock omsorgs-

fullt följas. Det gäller ju nu ofta inte blott en omskolning från en bransch till en annan utan när nog regelmässigt också en omställning till en annan verksamhet på en ny ort. De följder denna omställning får ur ekonomisk och social synpunkt måste i detta sammanhang följas.

Även erfarenheterna av att inom företag omskolas till annan arbetsuppgift — eller av att som nu ofta sker omskolningsverksamheten sättes in redan före befarad omställning — måste avläsas.

I årets statsverksproposition är anslaget till omskolningsverksamhet upptaget till 210 milj, kr. vilket innebär en ökning med 30 miljoner. Under pågående budgetår beräknas 55 000 personer omfattas av omskolningsverksamhet och under det kommande budgetåret 60 000. Det kan synas värt att notera att genomsnittskostnaden för de 55 000 ligger på 4 000 kr. per person, under det att de ytterligare 5 000 som beräknas komma till skulle kosta 6 000 kr. En besparing i storlekordningen 10 miljoner kr. borde inom ramen för systemet vara möjlig; men då vi har den uppfattningen att konjunkturläget är betydligt mindre stabilt än finansministern ger uttryck åt kan vi acceptera den föreslagna kostnadsökningen som en allmän beredskapsåtgärd.

Omskolningsverksamheten — som i realiteten är en yrkesutbildning för vuxna — måste i väsentliga stycken integreras med övrig vuxen- och yrkesutbildning. Vi ifrågasätter om inte en långt gående samordning på detta område måste ske med skolöverstyrelsen och efterlyser klarare riktlinjer för gränsdragningen mellan arbetsmarknadsstyrelsens och skolöverstyrelsens kompetensområden i detta stycke.

Den försöksverksamhet för bristyrkesutbildningen som enligt kungligt brev skall genomföras av arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen har för innevarande budgetår fått ett anslag av 10 miljoner kr. Försöksverksamheten kom i gång mycket sent, det kungliga brevet av den 7 oktober 1966 kom AMS till handa den 25 oktober. I AMS:s redogörelse för försöksverksamheten perioden 1 oktober—31 december 1966 framhålles postgången som ett av skälen till att försöksverksamheten icke inleddes förrän i början av november. Anslagets storlek var 10 miljoner kr. av dessa hade fram till den 31 december 5 080 kr. tagits i anspråk för direkt försöksverksamhet och sammanlagt 62 830 av anslaget. AMS har för kommande budgetår anhållit om 20 miljoner kr. för denna verksamhet. Departementschefen avstyrker denna ökning. Vi biträder inrikesministerns uppfattning och vill framhålla att det snarare skulle kunna finnas anledning ifrågasätta om anslaget över huvud skulle upptagas till 10 miljoner kr.

Långtidsutredningens beräkningar av den framtida efterfrågan på arbetskraft — bristen beräknad till 150 000 år 1970 — uppmärksammar ett annat av arbetsmarknadspolitikens stora framtida problem. De åtgärder som i detta stycke vidtagits för att stimulera arbetskraftsreserven fordrar några kommentarer.

De speciella åtgärder som vidtagits för att öka landets arbetskraftsresurser har i stor utsträckning gällt de hemarbetande kvinnorna, i främsta rummet gifta kvinnor över 35 år.

Tillgänglig arbetsmarknadsstatistik visar dock att dessa åtgärder tills vidare icke givit avsedd effekt.

Den tröghet inför inträdet i förvärvsverksamhet som härvidlag visas av de gifta kvinnorna skall dock inte ensidigt ses ur arbetsmarknadssynpunkt.

Det synes oss självklart att denna tröghet till icke oväsentlig grad bottnar i lönsamhetsfrågor. Att den nuvarande skattepolitiken, som icke premierar utan snarare straffar den gifta kvinnans arbetsinsats härvidlag spelar avgörande roll är klart.

De insatser som göres på barentillsynens område har ännu icke nått sådan omfattning och upplagts efter sådana principer att de gifta kvinnornas möjlighet att förvärvsarbeta ökar. Upplysningsverksamheten riktad till de gifta kvinnorna bör självklart fortsätta men skall ses i samband med övriga samhällsåtgärder. Analyser av dessa åtgärders effekt efterlyses.

Det har i debatten om arbetskraftsbristen de senaste åren framförts önskemål om ökad invandring av utländsk arbetskraft. Den av helt andra skäl stora andel utlänningar som under 1965 och 1966 kommit till Sverige har såvitt vi kan se icke på ett avgörande sätt löst arbetskraftsbristen. Den utländska arbetskraftens kvantitet och kvalitet har inte lokaliserats till landets bristområden och icke heller, vare sig genom sitt omfång eller sin yrkesinriktning, avgörande kunnat lösa förhandenvarande problem. Vi efterlyser på detta område analyser av den utländska arbetskraftens insatser liksom av de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas effekt vad gäller yrkesutbildning och lokalisering av denna arbetskraft.

Arbetsmarknadsorganens insatser för att lösa den äldre arbetskraftens sysselsättningsproblem måste ägnas stor uppmärksamhet.

Det är otvivelaktigt att strukturrationaliseringen med åtföljande driftinskränkningar och nedläggningar regelmässigt drabbat den äldre, okvalificerade arbetskraften. Stora sociala problem har därmed skapats, eftersom denna arbetskraft icke i samma utsträckning som de yngre kunnat omskolas eller önskat flytta. Beredningsarbeten har till dels kunnat erbjudas denna grupp. Det synes oss nödvändigt vid den i denna motion på flera områden efterlysta analysen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas effekt att speciell uppmärksamhet ägnas åt de äldre.

De utomordentligt omfattande åtgärder som de senaste åren vidtagits för att bereda handikappade arbetstillfällen har varit en fråga vårt håll länge efterlyst åtgärd, och vi ser med positivt intresse på den nu pågående verksamhetens inriktning.

Men även på denna punkt är det nödvändigt att efterlysa resultaten av vidtagna åtgärder. Har de handikappades möjligheter att erhålla för dem väl lämpade arbeten ökat, har lönsamheten blivit bättre, har anordningar som ställts till de handikappades förfogande varit riktigt anpassade?

De åtgärder som nu inom arbetsmarknadsorganen vidtages för att förhindra respektive avhjälpa de sociala verkningarna av pågående strukturrationalisering är vi i stort beredda att acceptera.

Vi anser det dock självklart och nödvändigt att åtgärder i detta avseende sker inom ett och samma verk och inom samma departement. De förslag till en näringspolitisk fond som aviserats har förutsatt att jämte näringspolitiska uppgifter även arbetsmarknadsfrågor i viss utsträckning skall komma att handläggas inom finansdepartementet. Vi vill med skärpa framhålla vikten av att all verksamhet kring

arbetsmarknaden sammanhålles till ett departement så att nödvändig samordning av åtgärder kan ske.

Med hänvisning till vad som i motionen anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om fortlöpande analys av effekterna av vidtagna arbetsmarknadspolitiska åtgärder och att i motionen framförda synpunkter därvid beaktas.

Stockholm den 26 januari 1967

Erik Magnusson (h)
i Tumhult

Bengt Bengtson (h)
i Solna

Carl-Wilh. Lothigius (h)

Gunnar Oskarson (h)

Ingrid Sundberg (h)

Per Petersson (h)
